

Eric Ragnar Sventenius – arbetarsonen som blev trädgårds- direktör på Gran Canaria

Eric Sventenius namn stöter man på om man besöker den vackra botaniska trädgården utanför Las Palmas på Gran Canaria. Men vem var han och var kom han ifrån?

ULF SWENSON, KARIN MARTINSSON
& KARLERIC EIDERBRANT

Många solälskande svenskar som tillbringat semestern på Kanarieön Gran Canaria har säkert också besökt den vackert belägna botaniska trädgården *Jardín Canario*, 7 km sydväst om Las Palmas. Det första en besökare får lära sig är att denna välplanerade, välskötta och innehållsrika trädgård en gång anlagts av en svensk – Eric Ragnar Sventenius (figur 1). Vid hemkomsten till Sverige letar man dock förgäves efter information om Sventenius i uppslagsverk eller floror, för att slutligen tvingas konstatera att denne botanist tycks vara helt okänd i sitt fädernesland. Frågorna hopar sig: Vem var Eric Ragnar Sventenius? Hur hamnade han på Kanarieöarna? Vilka botaniska upptäckter förknippas han med? Och varför är han så okänd i Sverige? Vi har försökt spåra hans levnadsbana, från barndomen i Småland till det plötsliga slutet framför en bil på gatan utanför *Jardín Canario* (tabell 1).

Barndom och skolgång i Skirö

Eric Sventenius föddes som Erik Ragnar Svensson i den lilla småländska socknen Skirö. Hans pappa, Sven Alfred Svensson, var född den 22 mars 1876 i Alseda församling och sågverksarbetare till yrket. Alfred kom troligen inte från ett välbärgat hem eftersom hans far ska ha bott på Vetlanda fattiggård år 1890. Sent i april 1909 gifte sig den då 33-åriga Alfred med Signe Agda

Maria Karlsdotter, född 27 april 1884 i Skirö. Troligen brådskade giftermålet för redan den 29 maj samma år föddes deras första barn, Anna Maria Viola. Lite drygt ett år senare föddes Erik, den 10 oktober 1910. Syskonskaran utvidgades så småningom med ytterligare två barn, Sven Göte Lennart, född 1915, och Elly Ingegärd Margareta, född 1920. Erik och hans två äldsta syskon skulle senare i livet ta sig efternamnet Sventenius och i samma veva ändrade Erik också tilltalsnamnets stavning till Eric.

Figur 1. Eric Ragnar Sventenius (1910–1973), botanist, trädgårdsanläggare och växtjägare från Småland. Främst känd för sina insatser i Makaronesiens övärld där han 1952 anlade *Jardín Canario* på Gran Canaria.

Eric Ragnar Sventenius (1910–1973), botanist, gardener and plant hunter from Småland. He is best known for his work in Macaronesia, where he 1952 founded the *Jardín Canario* on Gran Canaria.

Tabell 1. Viktiga tidpunkter i Eric Ragnar Sventenius liv. Frågetecknen indikerar osäkra uppgifter.

Important years in the life of Eric Ragnar Sventenius. Question marks indicate dubious information.

- 1910** Föddes den 10 oktober i Skirö, Småland
Born in Skirö, Småland, Sweden
- 1928** Flyttade från Skirö för trädgårdspraktik
Left Skirö for his first experience as a gardener
- 1930** Praktiserade i handelsträdgård(?) i Erfurt, Tyskland
Possibly worked at a nursery(?) in Erfurt, Germany
- 1931** Studerade(?) samt anlade trädgård och/eller herbarium(?) i Lugano, Schweiz
Studied(?) and designed a garden and/or a herbarium(?) in Lugano, Switzerland
- 1935** Blev chef för Marimurtra botaniska trädgård i Blanes, nordöstra Spanien
Became the director of the Marimurtra Botanical Garden, Spain
- 1940** Tog sin tillflykt till klostret Montserrat, nordöstra Spanien, lär sig latin
Withdrew almost three years at the Spanish monastery Montserrat, Catalonia
- 1942** Antog namnet Eric Ragnar Sventenius
Took the name Eric Ragnar Sventenius
- 1943** Fick en botanisttjänst och flyttade till Teneriffa, Kanarieöarna
Appointed a botanist's position and moves to Tenerife, Canary Islands
- 1952** Grundade *Jardín Canario* i Tafira, Gran Canaria
Established the *Jardín Canario* in Tafira, Gran Canaria
- 1953** Utflyttade enligt församlingsboken den 10 december permanent till Kanarieöarna
Moved permanently from Sweden the 10 December to the Canary Islands
- 1970** Bosatte sig permanent på Gran Canaria
Moved permanently from Tenerife to Gran Canaria
- 1973** Omkom den 23 juni i Las Palmas till följd av en bilolycka utanför *Jardín Canario*
Killed in a car accident the 23 June just outside the gate of the *Jardín Canario*

Väcktes Eriks trädgårdsintresse redan i barndomen? Familjen bodde till en början i gårdsmejeriet vid Gölberga gård men flyttade 1918 till Liljesberg under Lillarps Mellangård, båda platserna belägna i Skirö socken. Hemmet i Gölberga ska ha saknat egentlig trädgård men omgavs av böljande natur- och kulturmarker. Skirö socken är idylliskt belägen runt Skirösjön och Övrasjön mellan Vetlanda och Målilla på det småländska höglandet. Det backiga, småbrutna landskapet karakteriseras av en lummig grönska av ädla lövträd, blandad med friska smörbollsängar. Än idag betas hagarna runt Gölberga, om än markerna har växt igen en aning och gårdsmejeriet sedan länge är rivet (figur 2). Liljesberg beboddes av Eriks föräldrar fram till 1948, då hans mor flyttade till Björkäng, fastigheten tvärs över vägen. Planteringarna kring den lilla gården skvallrar idag inte om att där bott någon med ett utpräglat intresse för hortikultur.

Skolgången på denna tid omfattade sex år i små- och folkskola med start vid sju års ålder. Redan i andra klass i Skirö skola utmärkte sig Erik genom ovanligt höga betyg, bland annat *AB* i teckning, välskrivning och kristendoms-kunskap. Vårterminen 1923, då han var 12 år, gick han ut sjätte årskursen med klassens bästa betyg. Han hade bland annat erhållit lilla *a* i läsning, muntlig framställning, svenskaskrivning, välskrivning, historia och geografi. Det är helt klart att han hade läshuvud, inte minst när det gällde språk. Hans sämsta betyg (ironiskt nog) var i trädgårdsskötsel, ett ämne i vilket han fick nöja sig med *Ba*. Å andra sidan hade nog läraren höga krav, eftersom Eriks betyg var klassens högsta även i detta ämne!

Adelsnäs trädgårdsskola

Åren 1924 och 1925 gick Erik i den fortsättningskola som varje år gavs i form av en sammanhängande sexveckorskurs. Fortsättningskola var i Sverige obligatorisk från 1918 till 1962 och inriktade sig på ämnen som jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel. Skolan i Skirö, där kantor Nils Göteling undervisade, var av Eriks betyg att döma inriktad på trädgårds-

Figur 2. Betesbackar intill det numera rivna (1945) Gölberga gårdsmejeri i Skirö socken försommaren 2006. Här bodde Erik Svensson sina första åtta år. Foto: Ulf Swenson. Pastureland in summer 2006 at Gölberga, where Erik Svensson spent his first eight years in the parish of Skirö in north-eastern Småland.

skötsel. Han ska redan nu ha varit begåvad i ämnet och gjorde bland annat ritningar till planteringar (Hultén 1972). Slutbetyget var utmärkt med nästan bara stora A och förmodligen uppmuntrades han av Göteling att fortsätta sina studier i trädgårdskonsten. Erik var nu 15 år gammal och tog sig fram som dräng, bland annat på gården Skönberga i Skirö. Enligt uppgift ska han år 1927, som 17-åring, ha sökt sig till trädgårdsmästarutbildningen vid Adelsnäs trädgårdsskola utanför Åtvidaberg (Hultén 1972, Rodrigo 1990).

Utbildningen vid Adelsnäs trädgårdsskola var vid denna tid tvåårig och för att bli antagen krävdes dels fullgjord värnplikt (eller frisedel), dels tre års praktik inom yrket (Anonym 1925). Medelåldern för studenterna vid antagningstillfället var därför omkring 24 år, vilket gör att det förefaller osannolikt att den 17-årige Erik antagits till den längre utbildningen. Möjligen kan han ha gått någon av de kortare kurser som gavs för bland annat kvinnliga trädgårdsmästare innan han började samla på sig den trädgårdspraktik han behövde för att kunna söka sig till Adelsnäs.

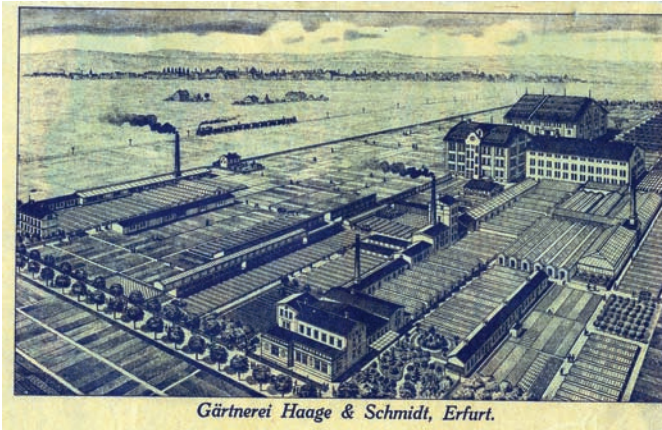
I S:t Johannes församlingsbok (Norrköping) står inskrivet att Erik Svensson inflyttade den 7 november 1928 och tog anställning hos trädgårdsmästare Axel Fredrik Källqvist i Mellerud. Detta kan ha varit en del av den obligatoriska praktiken inför trädgårdsskolan, vilket antyds av

Hultén (1972). Sex månader senare, den 14 maj 1929, flyttar Erik till nästa praktikplats i Fellingsbro utanför Örebro. Där måste han ha fått kontakt med trädgårdsmästare Robert Karlsson, tidigare trädgårdsmästare på Ekebyhammars herrgård i Fellingsbro, som stod i färd med att starta egen firma. Denna byggdes upp under åren 1929 och 1930 och fick namnet Solhems Handelsträdgård. Kanske fick Erik i uppgift att hjälpa till med anläggningen av handelsträdgården. Tre månader senare, den 2 augusti 1929, skriver han sig åter i föräldrahemmet i Liljesberg i Skirö socken.

Erik var följaktligen hemifrån i två år, under vilka han arbetade eller praktiserade i minst nio månader och kan därför inte ha genomgått den tvååriga utbildningen vid Adelsnäs trädgårdsskola. Skolans egen dokumentation kring åren 1927–1930 är sparsam och det tycks inte finnas kvar inskrivningslängder, betyg eller omdömen (R. Andersson och N. Sandström, pers. komm.). Vi har därför inte kunnat styrka att Erik fick någon trädgårdsutbildning vid Adelsnäs.

Ut i Europa

Under första hälften av 1900-talet var det vanligt att svenska trädgårdsmästare praktiserade runt om i Europa. Det finns uppgifter om att Erik Svensson redan 1930, endast 20 år gammal, studerade taxonomi och växtsociologi under Dr. Wilhelm von Roeder i Erfurt i Tyskland (Hultén

Figur 3. Handelsträdgården Haage & Schmidt i Erfurt i Tyskland under 1930-talet, en av flera trädgårdar där Erik Svensson kan ha praktiserat under åren 1930 och 1931.

The garden firm Haage & Schmidt in Erfurt, Germany, one of several places Erik Svensson may have worked as a gardener during 1930 and 1931.

1972, Rodrigo 1990). Erik skulle 1930 ha inställt sig för mönstring i Sverige men uteblev, en frånvaro han motiverade med studier vid en trädgårdsskola i Erfurt (B. Kvist, i brev). Erfurt ligger i sydvästra delen av det forna Östtyskland och blev tidigt en centralort för den tyska trädgårdsnäringsen med flera mycket stora och betydelsefulla handelsträdgårdar med postorderförsäljning, exempelvis Ernst Benary, Haage & Schmidt och kaktusspecialisten Friedrich Adolph Haage jun. (numera Kakteen-Haage).

Det är mycket möjligt att Erik praktiserade vid en eller flera av dessa firmor men vi har inte lyckats identifiera vilken. Någon trädgårdsskola fanns inte vid denna tid i Erfurt men däremot i Bad Köstritz, ungefär 80 km väster om Erfurt. Utbildningen inriktade sig både på teori och praktik och var tvåårig, vilket skulle kunna överensstämma med Eriks vistelsetid i Tyskland. Någon lärare vid namn von Roeder har emellertid aldrig undervisat vid skolan i Bad Köstritz och Erik har inte heller varit inskriven där (E. Czekalla, i e-brev). Wilhelm von Roeder var i själva verket inte botanist utan läkare och agronom, men med ett brett intresse för kaktusar (M. Klingel, D. Supthut, i e-brev) och han har skrivit flera böcker om kaktus- och suckulentodling. Han var 1933 redaktör för den tidskrift som gavs ut av Deutschen Kakteen-Gesellschaft. Under en period kan han ha varit verksam i Erfurt, för att senare vara baserad i Pullach, i närheten av München. Kanske lärde Erik känna

von Roeder i Erfurt, en bekantskap som bidrog till att Erik utvecklade ett intresse för suckulenta växter.

Efter avslutad praktik (eller studier) i Tyskland ska Erik ha fortsatt sin trädgårdskarriär år 1931 i Lugano, en mindre stad i södra Schweiz på gränsen till Italien. Han stannade där under tre år och studerade bland annat geobotanik (Rodrigo 1990) och försörjde sig genom att anlägga en trädgård för tropiska växter (Hultén 1972). Någon gång, troligen våren 1934, lämnade Erik Lugano tillsammans med en vän eller kollega för att samla medelhavsväxter i syfte att grunda ett herbarium.

Uppgifterna om Erik Ragnar Svenssons verksamhet i Tyskland och Schweiz är till stor del hämtade ur en intervju med honom i Vetlandaposten vid hans sista besök till Sverige (Hultén 1972). Dessa har varit svåra för oss att belägga och är delvis motstridiga. Varken uppgiften om hans studier, engagemang att anlägga en trädgård eller starta ett herbarium har vi kunnat styrka. Herbariet i Lugano (LUG) grundades 1853 och hyser inga insamlingar av Erik R. Svensson (P. Giorgetti, i e-brev). Inte heller fanns (eller finns) där någon skola för akademiska studier i naturvetenskap. Enligt de knapphändiga uppgifterna ska insamlingsresan ha varit Eriks sista uppdrag innan han avsåg att återvända till Sverige, kanske för att göra sin värnplikt eller för att med nyvunnen praktik från Europa bli antagen vid Adelsnäs trädgårds-

Figur 4. *Hortus Botanicus Marimurtra* i Blanes i Spanien. Erik Svensson anlätades 1934 av trädgårdens grundare, Karl Faust, för att anlägga trädgårdens succulentplanteringar. Foto: Ulf Swenson.

Hortus Botanicus Marimurtra in Blanes, Spain, where the founder, Karl Faust, called Erik Svensson in 1934 to plan the garden and work as his gardener of succulent plants.

skola. Ödet ville dock annorlunda och Erik Ragnar Svensson uppmanades att kontakta en botanisk anläggning i Blanes på Spaniens nordvästkust, strax norr om Barcelona (Hultén 1972).

Tiden på Iberiska halvön

Från och med 1934, då Erik anlände till Spanien, är kunskaperna om hans verksamhet något bättre. Vi har kunnat stödja oss dels på kvarlämnad korrespondens vid trädgården i Blanes och dels på en biografi av Antonio González (2001) med titeln (fritt översatt) ”Botaniken, Svventenius och jag”. González var växtkemist, verksam vid universitetet i La Laguna på Teneriffa. Till sammans med Erik besökte han flera öar i den makaronesiska arkipelagen för att samla växtmaterial. Uppenbarligen var de två mycket goda vänner men trots det berör González inte Eriks förehavanden innan tiden i Spanien.

Det lilla samhället Blanes ligger vid den katalanska kusten, nordost om Barcelona. Runt 1920 hade en förmögen tysk, Karl Faust, föreläskat sig i byn och kuststräckan känd som Costa Brava. Blanes, som numera har stadskaraktär, har gamla anor och kallades *Blandae* av romarna. Där föddes Antonio Palau y Verdera (1734–1793) som var professor vid botaniska trädgården i Madrid och också anlade en botanisk trädgård i Blanes. Trädgården förföll efter Verderas död men av okänd anledning inspirerades Karl Faust att i samma samhälle bygga upp en ny botanisk trädgård – *Jardí Botànic Marimurtra*

eller *Hortus Botanicus Marimurtra* (figur 4). För att anlägga trädgården sammankallade han år 1934 dåtidens ledande spanska botanister, bland annat Pius Font i Quer, Carlos Pau Español och José Cuatrecasas Arumí (www.jbotanicamarimurtra.org). Pius Font i Quer (1888–1964) var chef vid Barcelona universitets botaniska institution och professor José Cuatrecasas Arumí (1903–1996) tillhörde en väletablerad krets botanister. Cuatrecasas var vid tidpunkten professor i systematisk botanik i Madrid med framtida uppdrag i USA och Colombia (Staffleu & Mennega 1997) och blev före sin död Spaniens kanske främste botanist med mer än 3300 beskrivna arter och underarter (Diazgranados & Funk 2006). Till denna skara anslöt sig den 24-åriga trädgårdsmästaren Erik Ragnar Svensson från Skirö i Småland.

Liksom Karl Faust kände sig Erik hemma i Spanien, fattade sympati för landet, spanjorerna och det spanska språket (González 2001). Språkbegåvad som han var med engelska, tyska och italienska i bagaget blev nu spanska en ny utmaning. Erik erbjöds 2 januari 1935 jobbet som chef över Marimurtra botaniska trädgård med dess lilla herbarium, en post han innehade till 10 september 1940. Han startade den vetenskapliga tidskriften *Acta Mar y Murtra* som inriktade sig på tropiska växters biologi och taxonomi. Den utgavs i två häften innan Karl Faust ströp finansieringen. Vid trädgården kom Erik för första gången i kontakt med den makaronesiska

Figur 5. Klostret Montserrat, grundat år 1025 och beläget 50 km nordväst om Barcelona. Här tillbringade Erik Svensson nästan tre år (1940–1943), studerade latin, ordnade herbariet och konverterade till katolicismen.

Foto: Johannes Lundberg.

The monastery Montserrat was founded in 1025 and is located 50 km northwest of Barcelona. Erik Svensson spent almost three years here (1940–1943), studied Latin, worked in the herbarium, and converted to Catholicism.

floran, växter han började drömma om att få studera på deras naturliga växtplatser. Men spanska inbördeskriget bröt ut i juli 1936 och oroligheterna fortgick till 1939, då andra världskriget tog vid. Planerna på en resa till Kanarieöarna fick skjutas på framtiden.

År 1936 ska Erik Svensson ha rest till Prag, då huvudstad i Tjeckoslovakien, och enligt Rodrigo (1990) studerat botanik, växtgenetik och hybridisering vid Karlsuniversitetet under professor Alberto Vojtech Frič. Rodrigo nämner också att Erik ska ha assisterat Frič under en kurs i växtsystematik. Vi har dock varken kunnat styrka att Erik varit inskriven, tagit några universitetspoäng eller arbetat som assistent vid Karlsuniversitetet i Prag (J. Ratajova, pers. komm.). Alberto Vojtech Frič (1882–1944) var inte professor och arbetade inte heller som lärare vid Karlsuniversitetet. Frič framstår istället som en ekonomiskt oberoende, excentrisk kaktusjägare, som drev en kaktusfirma i Tjeckoslovakien (Zázvorka & Sedivy 1993, M. Hjertson, pers. komm.). På 1920-talet reste han i Syd- och Nordamerika för att samla kaktusar som bland annat vidarebefordrades till Kakteen-Haage i Erfurt, en av de firmor där Erik Svensson kan ha praktiserat (Neduchal 2005, Anonym 2006). Frič publicerade ett stort antal nya namn på kaktusar, bland annat i sina kaktuslistor, men vägrade anpassa sig till de internationella

nomenklaturreglerna och "bannlystes" därför 1936 av andra kaktusforskare (Neduchal 2005).

Karl Faust övervintrade spanska inbördeskriget i Frankrike (1936), Schweiz (1937) och Monaco (1938) men återvände till Blanes efter kriget. Erik hade under hela denna svåra period, känd i Katalonien som "den röda tiden", förvaltat trädgården till Fausts fulla belåtenhet (K. Faust i brev till E. Svensson). Därför var det oväntat att Erik blev tvungen att lämna trädgården i september 1940 efter en dispyt med Faust. Flera förklaringar till det inträffade ges. Kanske avskedades Erik för att han farit utomlands och inte skött trädgården under inbördeskriget (J. M. Montserrat, i e-brev) men inget i de kvarlämnade breven tyder på detta. En annan förklaring är att han efter eget huvud planterat ett område med piprankeväxter (Aristolochiaceae), vilket inte alls gillades av Faust (de Bolòs 1976). Troligast är dock att en ekonomisk tvist låg till grund för Eriks avsked (J. Pedrola-Monfort, i e-brev), vilket också styrks av de efterlämnade breven. Trädgårdens kassör, Juan Llatas, ska under ett års tid (1938–39) underlåtit att betala ut någon lön till Erik samtidigt som denne gjorde flera utlägg ur egen ficka för trädgårdens räkning. I september 1940 ville Erik ha ersättning för lön och utlägg i den valuta som bestäms av staten. Faust vägrade! Till sist tog Erik hjälp av den svenske konsuln Emil Beckman, som

bönföll Faust att dra ett streck över ärendet samtidigt som Erik donerade skiljepeningen till trädgården. Han var fattig och utan hem när två mycket goda vänner i Blanes, María Teresa och Antonio Bedós, förbarmade sig och lät honom få en fristad hos dem. Samtidigt hade andra världskriget intensifierats varför Erik inte ville återvända till Sverige där han riskerade tjänstgöring i armén. Med hjälp av makarna Bedós sökte han sig istället till klostret Montserrat mot slutet av 1940.

Montserrat är Spaniens kanske mest berömda kloster och ligger i ett isolerat bergsområde bara 50 km nordväst om Barcelona. Det är beläget på 720 meters höjd över havet i ett bergsområde uppbyggt av sandsten och konglomerat från tertiär (figur 5). Här kom Erik att övervintra oroligheterna i nästan tre år och under tiden förkovrade han sig i latin. Kriget med allt sitt lidande gick honom inte obemärkt förbi, men han försökte finna själslig ro innanför klostrets murar. Särskild lycka fann han i klostrets bibliotek och i de många vandringar han gjorde utmed bergsstigarna i omgivningarna. Han kom att lära känna och anförtro sig till en munk, Adeodato F. Marcet (1875–1964), som själv var intresserad av botanik och ofta gjorde Erik sällskap i bergen (González 2001; J. M. Montserrat, i e-brev). Än idag är Eriks arbete i klostrets bibliotek, herbarium och trädgård mycket uppskattat men det är numera få som minns honom. En munk vid namn Alexandro, 96 år gammal, mindes honom väl då en av oss (US) och Johannes Lundberg besökte klostret i juli 2006. Alexandro karakteriserade honom som intelligent, allvarlig och mystisk. De talade alltid tyska med varandra.

Klosterlivet gjorde ett djupt intryck på Erik och ledde till att han konverterade till katolicismen (J. M. Montserrat, i e-brev). Han fascinerades av det latinska språket som inspirerade honom att ändra sitt namn. År 1942 ställde han en begäran till hans Kungliga Majestät i Sverige om att få ändra Erik Ragnar Svensson till Eric Ragnar Sventenius. Ändringen bifölls den 28 augusti 1942 och snart ändrade även brodern Göte sitt namn till Sventenius (B. Kvist, i brev).

Intresset för latin skulle med tiden även komma till uttryck i hela publikationer på språket (Sventenius 1960).

Trots brinnande krig i Europa vistades Eric 1941–1942 utanför Sverige med laga förfall, kanske med motiveringen att han hade gått i kloster. Det finns en uppgift om att han under kriget blev kallad till Svenska ambassaden för att tolka (J. M. Montserrat, i e-brev) samt att han för sina insatser under kriget dekorerades med Vasaorden (Hultén 1972). Den senare uppgiften är hämtad ur *Vetlandaposten*, där Eric intervjuades under ett av de få besök han gjorde till släkt, vänner och barndomstrakter i Sverige (figur 6). Vi har varit i kontakt med Sveriges ambassad i Madrid, Utrikesdepartementets arkiv och Kungliga Majestäts Orden för att styrka dekorationen utan att finna belägg för att uppgiften är riktig.

Figur 6. Eric Sventenius (till höger) med sin bror Göte Sventenius fångade av *Vetlandapostens* fotograf utanför Nyelund i Skirö i augusti 1972. Detta var det sista av de få besök Eric gjorde i Sverige efter det att han lämnade landet 1930.

Eric Sventenius (right) and his brother Göte Sventenius, photographed for the newspaper *Vetlandaposten* in August 1972. This call to Sweden was one of very few and the last one Eric did after he had left in 1930.

Figur 7. Karta över *Jardín Canario* i Tafira Alta, 7 km sydväst om Las Palmas på Gran Canaria med utvalda platshänvisningar på svenska (reproducerad med tillstånd från trädgården).
Map of *Jardín Canario* in Tafira Alta, some 7 km southwest of Las Palmas on Gran Canaria.

Till Kanarieöarna

Spanska inbördeskriget innebar förföljelser av intellektuella, vilket bland annat drabbade Pius Font i Quer som kastades i fängelse (J. M. Montserrat, i e-brev). Bristen på vetenskapsmän, inte minst botanister, var till Eric Sventenius fördel och 1943 utnämndes han till medarbetare vid Madrids institut för agronomistudier (Rodrigo 1990). Utnämningen var början till en lång vistelse på Kanarieöarna. Hans dröm om att få komma till öarna och studera växtlivet hade ju kommit av sig på grund av spanska inbördeskriget 1936, men trots pågående världskrig begav han sig nu till Puerto de la Cruz på Teneriffa för att tillträda en statlig tjänst som botanist vid öns botaniska trädgård – *Jardín de Aclimatación de la Orotava* (Bramwell 1986, González 2001). Vid denna tid var Jorge Menéndez Rodríguez trädgårdens chef och han kom att bli en av Sventenius närmaste vänner (Wildpret de la Torre 1973). Eric slog ner sina bopålar i Orotavaldalen där han bodde fram till 1970, då han flyttade till Gran Canaria.

Trädgården i Orotava anlades 1790 av Alonso de Nava i utkanten av Puerto de la Cruz, i ett

pastoralt landskap och utan bebyggelse inpå knutarna. Syftet var att "acklimatisera" ekonomiskt viktiga växter från tropikerna, då man under 1700-talet antog att tropiska växter måste vänjas vid ett något svalare klimat innan de kunde flyttas vidare som kulturväxter till Iberiska halvön (J. Francisco-Ortega, pers. komm.). Trädgården omfattade då 20 000 kvadratmeter men har under modern tid utvidgats till det dubbla och fått en allt viktigare uppgift att odla, bevara och sprida information om Kanarieöarnas säregna flora. Idag omges trädgården av hotell och räknas som en av Teneriffas främsta turistmagneter.

Sventenius huvudsakliga uppgift som botanist vid trädgården var att utforska öarnas flora samt att utöka samlingarna vid herbariet. Under en följd av år skulle han komma att göra många exkursioner på Teneriffa, ofta i sällskap av entomologen González Padrón och geologen Telesforo Bravo. Under 1960- och 70-talet besökte de även andra öar som Hierro, La Palma och Gomera. Genom resorna upptäckte Sventenius många för Kanarieöarna nya arter, underarter och varieteter. Han ansvarade för trädgårdens

frökatalog *Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae*, som var en del av det internationella fröbytet (Bramwell 1986), och i den publicerade han flera nya taxa. Han utförde sitt uppdrag väl och skapade rykte om sig att vara en flitig, outröttlig utforskare av Kanarieöarnas flora (Bramwell & Manuel López 2000). I frökatalogen från 1944 nämns han som *Horti Botanicus*, från 1949 som *Horti Botanicus Assistentens*. Under en följd av år använde han namnkombinationen Ericus R. Svensson-Sventenius, senare Ericus R. S:son-Sventenius och E. R. S. Sventenius för att slutligen helt släppa Svensson. Rodrigo (1990) uppger att Sventenius erbjöds tjänsten som trädgårdens nye chef, en post han ska ha axlat år 1946. Detta stämmer dock inte med uppgifterna i frölistorna, där Jorge Menéndez står som chef fram till 1953 då han ersätts av A. García Cabezón, som i sin tur lämnade trädgården först 1971, ett år efter Sventenius. Eric var följaktligen anställd som trädgårdsbotanist och chefsuppdraget lät vänta på sig tills han kom till Gran Canaria.

Drömmen om en trädgård

Exakt hur Erics dröm om en kanarisk trädgård växte fram får vi nog aldrig veta. Brottstycken av hur den successivt realiserades finns i biografien av González (2001). En första tanke var att förlägga en trädgård till Teneriffa eftersom klimatet på öns nordsluttning antogs vara perfekt för en anläggning inriktad på Kanarieöarnas ömtåliga flora. På nordkusten ligger Puerto de la Cruz och där samlades industrimän, vetenskapsmän och amatörer för att grunda en växtförening på 1940-talet. Den fick namnet *Orquidario Lycaste S.A.* och fick sitt säte i närheten av El Realejo Alto där en liten trädgård med växthus anlades. Sventenius blev utnämnd att sköta växthuset och snart berikade han det med tropiska växter. För att glädja sina vänner tog han ibland med dem till växthuset, särskilt när nya växter hade anlänt från tropikerna eller när det blommade rikligt. Trädgården antog namnet *Jardín Lycaste S.A.* efter sin sponsor.

Andra krafter verkade för att skapa en trädgård för hela Makaronesiens växtvärld, vilket

Figur 8. En av många trappor i Jardín Canario på Gran Canaria. Utmed gången växer flera arter taklökar *Aeonium* och i förgrunden skymtar de vita blommorna av kanarisk trädvinda *Convolvulus floridus*. Foto: Karleric Eiderbrant.

One of many stairs in Jardín Canario (Gran Canaria). Along this walk we find several species of *Aeonium* and in the foreground are the white flowers of *Convolvulus floridus*.

skulle inkludera även Azorerna, Madeira och Kap Verde-öarna. Trädgårdens arbetsnamn ändrades till *Jardín de endemismos de la flora Macaronésica*. Sventenius var inte riktigt nöjd med hur hans trädgårdsdröm utvecklades men brann trots det för projektet och förlikade sig efter ett par år med tanken på att skapa en större trädgård. Finansieringen var dock inte säkrad och föreningen *Orquidario Lycaste* lyckades inte lösa in den tilltänkta marken. Deras intresse vändes istället mot den redan existerande trädgården *Jardín de Acclimatación de la Orotava*. Man försökte förankra sitt trädgårdsprojekt hos myndigheterna på Teneriffa men deras intresse var svalt.

Figur 9. Besökscentrat i *Jardín Canario* ritat av Eric Sventenius och byggt av röd, grön och grå vulkanisk sten från trakten. Här inne finns en utställningshall, en exposé över naturen på Gran Canaria samt en replik av Sventenius ursprungliga kontor. Foto: Karleric Eiderbrant.

The Visitor Centre in *Jardín Canario*, designed by Sventenius and built from local volcanic rock. Inside there is a hall for temporary exhibitions, a permanent display of Gran Canaria's natural history, and a replica of Sventenius' office.

Dels genomled Spanien svåra tider efter krigsslutet, dels började den internationella turismen bidra med inkomster och arbetstillfällen till ön. Projektet kom av sig och någon trädgård tillägnad den makaronesiska eller kanariska floran blev aldrig av i Puerto de la Cruz.

Jardín Canario

Eftersom myndigheternas intresse för att anlägga en trädgård på Teneriffa var så svalt kontaktade Sventenius 1950 istället stadsfullmäktige (Cabildo Insular) på Gran Canaria. Efter två år bar kontakterna frukt, mycket tack vare dess ordförande, Matias Vega Guerra, som personligen kände Sventenius och kom att bli en ivrig anhängare till projektet (Wildpret de la Torre 1973, Rodrigo 1990, Bramwell & López 2000). Sventenius stod nu fast vid att trädgården skulle tillägnas hela den makaronesiska floran och den fick namnet *Jardín Canario* eller för att vara mer precis, *Jardín Botánico Viera y Clavijo* efter den berömda naturforskaren Jose Viera y Clavijo (1731–1813). Denne kom från Kanarieöarna och var först med att beskriva arkipelagens växt- och djurliv. Han föreslog också att man borde anlägga en trädgård för den kanariska floran (Bramwell & López 2000).

Platsen för trädgården valdes med stor omsorg. Man ville helst förlägga den i en ravin eller intill en brant eftersom många kanariska växter har klippskrevor, branter och stup som

sina naturliga växtplatser. Valet föll på ravinen Barranco de Guinguada, cirka 7 km sydväst om Las Palmas, emellan de två små samhällena Tafira Alta och Almatriche (Bramwell & López 2000). Anläggandet av Kanarieöarnas olika biotoper (klippbranter, lagerskog, tallskog, buskstäpp) kunde nu påbörjas och de första växterna planterades 1952. Eric Sventenius utsågs till chef över trädgården, som öppnades för allmänheten 1959. Här skulle han med varierad intensitet arbeta fram till sin död 1973. Eftersom han hade kvar sitt arbete på Teneriffa till och med 1970 blev det många resor mellan öarna.

Matias Vega Guerra avgick som stadsfullmäktiges ordförande i mitten på 1960-talet och hans efterträdare hyste mindre förståelse för trädgårdsprojektet. Detta utlöste en kris hos Eric, som distanserade sig från sitt skötebarn och drog sig tillbaka till Teneriffa. Först år 1970 anlände till *Jardín Canario* ett kontrakt, påskynad av Erics kanariska kontakter, som han kände sig tillfreds med. Han återvände till Gran Canaria för att helhjärtat återuppta arbetet med att utveckla trädgården (Wildpret de la Torre 1973, Bramwell & López 2000). Detta arbete fick emellertid ett hastigt och oväntat slut då han den 23 juni 1973 blev påkörd och avled utanför ingången till trädgården när han var på väg hem till sin bostad.

Jardín Canario är idag Spaniens största botaniska trädgård och omfattar 27 hektar (figur

7) (Bramwell & López 2000). Temat för trädgården är den makaronesiska floran och den ligger i öst-västlig riktning utmed Barranco de Guinguada. Hela den södra kanten utgörs av ravinens klippbrant och där är många klippväxter planterade (figur 8). Man har lyckats väl med att återskapa Kanarieöarnas många naturtyper och många planteringar är av särskilt stort intresse, exempelvis *Öträdgården* med endemiska växter från varje ö i arkipelagen. Där kan man studera mångfalden i artrika släkten som *Aeonium*, *Argyranthemum* och *Pericallis*, släkten som utvecklat många arter i sen geologisk tid (Francisco-Ortega m.fl. 1996, Mort m.fl. 2002, Swenson & Manns 2003). Ett undantag från trädgårdens genomgående tema finns, den stora kaktus- och suckulentplanteringen som även hyser växter från andra delar av världen. Ovanför trädgården vid ravinens kant ligger en restaurang med fantastisk utsikt och här serveras utsökt kanarisk mat. Inträdet till trädgården är gratis och den håller öppet alla veckans dagar.

Efter Sventenius bortgång 1973 anställdes David Bramwell som chef över trädgården och därmed började en ny era. En satsning på forskning, naturvård och bevarandebiologi tog fart och man byggde nya lokaler för laboratorium, herbarium och bibliotek. Vid trädgården finns numera också en fond ur vilken 4–5 studenter årligen belönas med ett stipendium i Sventenius namn i syfte att främja studier av Kanarieöarnas flora.

Dagens spår efter Sventenius

Eric Sventenius och många av hans vänner är ihågkomna för sina verk genom olika typer av minnesmärken i *Jardín Canario*. Via den norra (övre) entrén från Tafira Alta slingrar sig gångarna ner mot trädgården och leder fram till ett monument uppkallat efter Jose Viera y Clavijo. Huvudentrén (den nedre) pryds av en plakett

Figur 11. Eric Sventenius dödsmask. Masken med sina slutna ögon finns på baksidan av besökscentrat. Foto: Karleric Eiderbrant

Death mask of Eric Sventenius. The mask is mounted on the back of the Visitor Centre.

Figur 10. Skulptur utanför besökscentrat föreställande Eric Sventenius där han sitter med skissblocket i hand. Foto: Brita Ingmar.

Sculpture of Eric Sventenius outside the Visitor Centre in the *Jardín Canario*.

Figur 12. Eric Sventenius grav mitt i trädgården, omgiven av lagerskog och *Webbs cineraria Pericallis webbii*. Foto: Ulf Swenson. Eric Sventenius grave situated in the laurisilva surrounded by *Pericallis webbii*.

till minne av Sventenius. Direkt efter entrén kommer man fram till ett stenlagt torg, planterat med kanariepalmer *Phoenix canariensis* och uppkallat efter Matias Vega Guerra, projektets beskyddare. Fortsätter man in i trädgården kommer man snart fram till en stensatt bro vilken spänner över ett litet, ofta uttorkat vattendrag i ravinens botten. På andra sidan bron breder ytterligare ett torg ut sig och där ligger trädgårdens besökscentrum (figur 9). Sventenius har ritat byggnaden och inne i den finns en utställningshall, en permanent exposé över naturen på Gran Canaria och en replik av det kontor som Sventenius nyttjade under trädgårdens första år. Utanför på en stenbänk finns en skulptur av honom när han sitter och tecknar (figur 10). Skulpturen avtäcktes den 15 december 2002 i samband med femtioårsfirandet av trädgården. På baksidan av byggnaden finns Sventenius ansikte i form av hans dödsmask (figur 11). Erics gravplats finns också att beskåda inne i trädgården och hittas i den lilla lagerlunden (figur 12).

Exkursioner i Makaronesien

Sventenius var en fältmänniska som älskade att vara ute i naturen. Hans exkursioner förde honom till många intressanta platser i den makaronesiska övärlden och han var en noggrann fältbotanist som visade stor omsorg om

insamlingarna. Han var dock inte villig att riskera livet när växter skulle insamlas på svåråtkomliga platser. Vid sådana tillfällen skickade han hellre ut sin kollega och assistent från trädgården i Orotava, Juan Israel Bello, genom att peka ut i luften varefter Juan kvickt klättrade iväg för att samla in den efterlängtade växten – utan att klaga. Vid ett tillfälle på Madeira ska Juan ha protesterat, ”Men Don Enrique, det är ju farligt” varefter han försvunnit över klippkanten ner i ravinen, samtidigt som Eric ska ha mumlat, ”Han har blivit för tjock och behöver bytas ut som fältassistent” (González 2001).

Eric Sventenius och Antonio González slog följe på flera resor i Makaronesien. Växtkemisten González var intresserad av sekundära metaboliter (substanser som inte är direkt nödvändiga för växtens överlevnad), särskilt hos madeiraspira *Isoplexis scyphum*. I syfte att samla material av denna art besökte de Madeira två gånger. Där lärde de känna Rui Viera, som var agronomie doktor och kännare av öns flora. Den första resan gjordes 1962, den andra i slutet av 1960-talet.

Eric och González besökte också Kap Verde-öarna utanför Afrikas västkust, troligen 1970. Dessa är, liksom Kanarieöarna, av vulkaniskt ursprung och består av nio lite större, befolkade öar och sex mindre, obefolkade öar. Med flyg från Lissabon anlände de först till ön Sal, där

de reste vidare med ett mindre flygplan till São Tiago, arkipelagens största och viktigaste ö. De hade inte förberett sig speciellt noga och förväntade sig en mer eller mindre tropisk flora (González 2001). Besvikelsen var total! Vad de fann var svårt ner slitna vegetation och ett mycket torrare klimat än förväntat.

Efter att ha inhämtat kunskap om öarnas vegetation kunde de konstatera att om det skulle bli något insamlat var de tvungna att bege sig till Santo Antão, arkipelagens nordvästligaste ö som sades hysa vatten, berg och växter. Dit anlände de med båt och kunde konstatera att huvudstaden Porto Novo enbart bestod av en huvudgata med 10 till 12 "vettigt byggda" hus.

Här skulle de under enkla förhållanden stanna i sju dagar. Från Santo Antão for de vidare på en skräckfylld båtfärd till den mindre ön São Vicente och Mindelo, som kanske är arkipelagens viktigaste hamnstad. Efter två dagar lyckades de få plats på ett litet flygplan till Sal för att återvända till Kanarieöarna. Det får vara osagt om resan gav något större vetenskapligt utbyte (González 2001) men Sventenius (1971) rapporterade delar av sina observationer i frölistan utgiven vid trädgården i Orotava.

Sventenius som botanist

Totalt publicerade Sventenius 23 uppsatser under åren 1946–1972, alla utom tre som ensamförfattare (se Appendix). Hans kanske viktigaste enskilda bidrag till den kanariska floran är boken *Additamentum ad Floram Canariensem* (Sventenius 1960). Den är skriven på latin och beskriver 34 nya arter, 2 underarter, 22 varieteter samt 5 hybrider. Många efterföljande uppsatser publicerades i frökatalogen för Orotavaträdgården. Sammanlagt två släkten, *Dendriopoterium* och *Marcetella*, och ungefär hundra lägre taxa, inklusive hybrider, efterföljs av författarnamnet Svent. (se Appendix).

Ur ett systematiskt perspektiv kan det vara av intresse att reflektera över hur Sventenius avgränsade sina taxa. Uppfattade han artgränser på ett modernt sätt, som man gör idag? Äldre tiders botanister beskrev gärna växter med minsta avvikelse som självständiga taxa. Kun-

skapen om hur arter varierar med ståndorten går tillbaka till den svenske botanisten Lars Levi Læstadius (1800–1861). Læstadius är kanske mer känd som kyrkoherde i Karesuando och Pajala men ägnade också mycket tid åt växterna i den svenska lappmarken (Jonsell 2000). Sventenius föll i fällan och beskrev mer eller mindre oväsentliga avvikelser som nog aldrig borde ha givits namn. Dessutom levde Eric före släktskapsanalysernas tidevarv, så många arter har sedan dess flyttats till andra släkten. Alla arter har säkert inte heller blivit studerade i detalj men detta får vi bortse från.

Först och främst kan vi konstatera att två namn (*Sonchus filifolius* och *S. gonzalezpadroni*) aldrig blev giltigt publicerade. Två av hans tre taxa av lägre rang har av andra författare upphöjts till självständiga arter, den korgblommiga växten *Cheirolophus dariasii* och nejlikväxten *Silene pogonocalyx*. Sex av hans taxa var beskrivna eller kan inte längre accepteras som egna arter, varför äldre eller nya namn används. Hans många varieteter används inte alls. Men inte mindre än 59 av de kvarvarande 67 namnen accepteras fortfarande som egna arter!

Namnsättning av nyupptäckta växter är en trevlig sysselsättning för en systematiker. Man kan uppkalla arter efter någon morfologisk karaktär som gör dem lätta att identifiera (*nutans*, hängande), dess utbredning (*tagananensis*, från Taganana) eller efter den person som först samlade material av växten. Alternativt kan man hedra en person som på ett eller annat sätt gjort sig förtjänt av att få en organism uppkallad efter sig. Sventenius har på det senare sättet hedrat flera personer som betytt mycket för honom (González 2001). Här är några exempel: Till att börja med uppkallade han bland rosväxterna släktet *Marcetella* efter sin gode vän och följeslagare, munken Adeodato F. Marcet (Sventenius 1948). I samma publikation dedicerade han en annan rosväxt, *Dendriopoterium menendezii*, till sin förste chef Jorge Menéndez vid Orotavaträdgården på Teneriffa. Eric slog ju ofta följe på sina längre expeditioner med forskare av andra discipliner, som geologen Telesforo Bravo. Honom har Eric hedrat genom *Euphorbia bra-*

Sventenia bupleuroides

Figur 13. *Sventenia bupleuroides* (Asteraceae) finns bara på Gran Canaria och är uppkallad efter Eric Sventenius av Pius Font i Quer (1949). Illustration: Marie Anne Kunkel, Jardín Canario, Gran Canaria. The Gran Canarian endemic plant *Sventenia bupleuroides* (Asteraceae), named after Eric Sventenius by Pius Font i Quer (1949).

voana (Euphorbiaceae). En annan person som stod Eric nära var Manuel González Mato från Puerto de la Cruz. De exkurrerade ofta tillsammans, särskilt under Erics första år på Teneriffa. Manuel har fått växten *Descurainia gonzalezi* (Brassicaceae) uppkallad efter sig.

Sventenius idoga arbete med den kanariska floran blev tidigt uppskattat av hans kollegor. Inte mindre än tio växter har av olika författare uppkallats efter honom, den första så tidigt som 1945 och den sista 1996, alla med artpitetet *sventenii* (se Appendix). Att äras med ett eget växtsläkte är något alldeles speciellt. Redan 1949 beskriver Pius Font i Quer ett monotypiskt släkte med arten *Sventenia bupleuroides* (figur 13). Denna är en sällsynt art, endemisk för Gran Canaria och begränsad till öns sydvästra raviner

där den kan skådas högt uppe, ofta hängande från någon klippskreva. Systematiskt är det en intressant växt som är nära släkt med kanarie-molkarna, och det råder delade meningar om släktet kan upprätthållas eller inte. Men med moderna släktskapsanalyser, baserade på DNA-sekvenser, har man nyligen visat att *Sventenia* är systergrupp till alla kanariemolkar, som tillsammans delar ett gemensamt ursprung (Lee m.fl. 2005). Stödet för denna uppfattning är dock ganska svagt men gruppen omfattar släktena *Lactucosonchus* (monotypisk), *Taekholmia* (sex arter) och tjugo arter *Sonchus*. Stamfadern har alltså på Kanarieöarna givit upphov till en stor mångfald av molkar.

Sventenius hade ytterligare en talang, nämligen att rita och illustrera. Tidigt började han rita planer över trädgårdar men vi har inga uppgifter om hur många han kan ha ritat under sin livstid. Han var sin egen illustratör som i fält ofta bar med sig stativ, färg och penslar. De 37 illustrationer som publicerades i *Additamentum ad Floram Canariensem* är hans egna verk. En av dessa bilder återges här, den för Gomera endemiska och starkt hotade arten *Limonium dendroides*, en representant ur familjen triftväxter (figur 14).

Sventenius personlighet

Hur var Sventenius som person? Han var nog inte alltid så lätt att ha att göra med utan ska ha varit ganska stram, svårpratad och vresig (González 2001). Han hade ett hetsigt temperament och kunde brusa upp ordentligt när saker och ting gick honom emot. Andra vittnar om att Sventenius inte hade tid med ”dumbommar” och ogillade folk i allmänhet som upptog hans tid med onödiga frågor om Kanarieöarnas flora, information som de lika gärna kunde söka på egen hand i litteraturen (Bramwell & López 2000).

Sventenius bosatte sig på Teneriffa 1943 där han stannade i 27 år innan han år 1970 flyttade till Gran Canaria. Efter det att han lämnade Sverige 1930 var han hemma endast tre gånger på kortvariga besök. Första gången ska ha varit på 1930-talet men syftet med detta besök är

oklart. Hans mamma besökte honom på Kanarieöarna 1959, året innan hon avled då Eric återvände till Skirö för hennes begravning. Hans sista besök i hembygden var 1972, ungefär ett år innan han själv förolyckades.

Allt tyder på att Eric konverterade till katolicismen vid klostret Montserrat och att döma av våra källor var han pacifist och ogillade allt vad gällde konflikter, krig och förstörelse. Trots att han var kallad till mönstring mellan 1932 och 1940 infann han sig aldrig. Vi har sökt i mönstringslängderna vid krigsarkivet och det finns ingen uppgift om att han någonsin mönstrade i Sverige. Kanske var det därför som han tillbringade större delen av spanska inbördeskriget i Blanes, där han istället för att ge sig ut i krig förvaltade Marimurtra-trädgården.

Eric Sventenius gifte sig aldrig och fick heller aldrig några barn. Han hade dock ett långt förhållande med Lotti Kercher, en tyska bosatt i Las Palmas. Hon var två år äldre än Eric och de hade känt varandra i 23 år då Eric förolyckades. Efter många turer skulle de tillsammans 1973 äntligen sätta ner gemensamma bopålar i Eric's nya bostad mittemot trädgården och det fanns planer på att de skulle gifta sig (Lotti Kercher i brev till María Teresa Bedós).

Eric Sventenius var en begåvad pojke från den småländska landsorten. Han hade sinne för språk och lärde sig tyska, spanska, engelska, italienska och inte minst latin. Hans formella skolgång tycks ha inskränkt sig till sex års folkskola med totalt 12 veckors fortsättningsskola. Det har inte gått att styrka någon av uppgifterna om högre utbildning vid trädgårdsskolor eller universitet, varför Sventenius måste betraktas som en autodidakt. Han upptäckte en rad nya taxa för Kanarieöarna men hans kanske största insats för vetenskapen var att han uppfyllde sin dröm om att anlägga en trädgård för att där skydda och sprida kunskap om den flora som låg honom så varmt om hjärtat. Grundandet av trädgården innebar ett ordentligt kliv framåt för den naturvård i form av reservat och parker som nu finns på Kanarieöarna.

Figure 14. *Limonium dendroides* Svent. (Plumbaginaceae), beskriven och illustrerad av Eric Sventenius (1960). Reproducerad med tillstånd från Jardín Canario. *Limonium dendroides* Svent. (Plumbaginaceae), described and illustrated by Eric Sventenius (1960).

• Tack till Berit Kvist på Landsarkivet i Vadstena, Madeleine Engström på Krigsarkivet, Leif Olander på Solhems handelsträdgård, Lena Martinsson på Vala, Roy Andersson på Brukskultur, Nisse Sandström på Åtvidabergs hembygdsförening, Catharina Skoog på Ambassaden i Madrid samt Anna Lilliehöök på Kungliga Majestäts Orden, som alla hjälpt till att söka i olika arkiv. Ett särskilt tack till släktforskaren Christina Backman. David Bramwell och Juan Manuel Lopez, *Jardín Canario*, skickade oss välvilligt illustrationer ur Eric's kvarlätenhet och gav oss tillstånd att reproducera kartan över trädgården. Alberto del Hoya och Maria Elvira Silleras, *Jardí Botànic Marimurtra*, lät US studera Eric's kvarlämnade brev. Arkivarie Jana Ratajova på Karlsuniversitetet i Prag, Harald

Bischoff på Vorstand der Stiftung Deutsches Gartenbaumuseum i Erfurt, Eberhard Czekalla på experiment- och undervisningsstationen i Thuringia, Dieder Supthut och Martin Klingel på Deutsche Kakteen-Gesellschaft, Pia Giorgetti vid herbariet i Lugano, Josep M. Montserrat och Neus Ibañez vid Barcelonas institut för botanik samt Joan Pedrola-Monfort vid universitetet i Valencia har vänligen svarat på e-post-frågningar. Per Backman och Tomas Zicha hjälpte oss med översättningar från tjeckiska. Vetlandaposten hjälpte till med att ta fram negativ till gamla svartvita bilder. Andra som hjälpt till med olika spörsmål och som vi vill tacka är Mats Hjertson, Isabel Draper och inte minst Johannes Lundberg, som deltog som fotograf och arkivrätta under US fältresa till Blanes och Montserrat i Katalonien. Tack också till Brita Ingmar som ständigt uppmuntrat US att skriva om Sventenius och Thomas Karlsson som kritiskt granskat manuskriptet.

Citerad litteratur

- Anonym 1925. Adelsnäs trädgårdsskola: matrikel över Adelsnäs trädgårdsskola, jämte kortfattad historik över trädgårdarna och skolan. – Adelsnäsförbundet, Linköping.
- Anonym 2006. The historical development of Kakteen-Haage. – Internet: <www.kakteen-haage.com/history.htm>.
- Bramwell, D. 1986. Prologue. – I: **Gonzalez Henriques, M. N., Rodrigo Pérez, J. & Suárez Rodríguez, C.** (red.), *Flora y Vegetación del Archipiélago Canario*. Edirca, Las Palmas de Gran Canaria, sid. 10–14.
- Bramwell, D. & Bramwell, Z. 2001. *Wild Flowers of the Canary Islands*. – Editorial Rueda, Madrid.
- Bramwell, D. & Manuel López, J. 2000. *El Jardín del Guiniguaga*. – Àngel Luis Aldai, Cabildo de Gran Canaria.
- de Bolòs, O. 1976. *Eric R. Svensson Sventenius (1910–1973)*. – *Collect. Bot. (Barcelona)* 10: 373–375.
- Diazgranados, M. & Funk, V. I. 2006. *Dr. José Cuatrecasas Arumí (1903–1996): Biographical notes*. – The International Compositae Alliance Conference, Barcelona.
- Font Quer, P. 1949. *Plantae novae*. – *Collect. Bot. (Barcelona)* 2: 199–203.
- Francisco-Ortega, J., Jansen, R. K. & Santos-Guerra, A. 1996. Chloroplast DNA evidence of colonization, adaptive radiation, and hybridization in the evolution of the Macaronesian flora. – *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 93: 4085–4090.
- Gómez Campo, C. (red.) 1996. *Libro Rojo de Especies Vegetales Amenazadas de las Islas Canarias*. – Viceconsejería de Medio Ambiente, Gobierno de Canarias.
- González, A. G. 2001. *La Botánica, Sventenius y Yo*. – Centro de la Cultura Popular Canaria, Gran Canaria.
- Hultén, L. 1972. *Eric Sventenius Skirö, framstående botanist i Spanien: Utför botanisk anläggning för 50 milj vid Las Palmas*. – *Vetlandaposten* 29:e augusti, sid. 5.
- Lee, C., Kim, S.-C., Lundy, K. & Santos-Guerra, A. 2005. *Chloroplast DNA phylogeny of the woody Sonchus alliance (Asteraceae: Sonchinae) in the Macaronesian Islands*. – *Am. J. Bot.* 92: 2072–2085.
- Jonsell, B. 2000. *Den okände Læstadius*. – *Forskning & Framsteg* 2000(1): 40–45.
- Mort, M. E., Soltis, D. E., Soltis, P. S., Francisco-Ortega, J. & Santos-Guerra, A. 2002. *Phylogenetics and evolution of the Macaronesian clade of Crassulaceae inferred from nuclear and chloroplast sequence data*. – *Syst. Bot.* 27: 271–288.
- Neduchal, J. 2005. *Alberto Vojtech Frič – sein Leben und Wirken (stencil)*.
- Rodrigo, J. 1990. *Almenacka. Jardín Botánico Viera y Clavijo*. – Cabildo Insular de Gran Canaria.
- Schönfelder, P. & Schönfelder, I. 1997. *Die Kosmos-Kanarenflora*. – Kosmos, Stuttgart.
- Staffeu, F. A. & Mennega, E. A. 1997. *Taxonomic Literature. Supplement IV: Ce-Cz*. – Koeltz Scientific Books, Königstein.
- Sventenius, E. R. 1948. *Estudio taxonómico del género Bencomia*. – *Bol. Inst. Nac. Invest. Agron.* 18 (95): 1–20.
- Sventenius, E. R. 1960. *Additamentum ad Floram Canariensem*. – *Agronomiarum Investigationem Nationale Hispanicum Institutum*. Alameda, Madrid.
- Sventenius, E. R. 1971. *Semina ac sporae plantarum spontaneorum vel subsponsaneorum quae in Insulis Gorgoneaensibus*. – *Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae, Orotava, Tenerife*, sid. 35–39.
- Swenson, U. & Manns, U. 2003. *Phylogeny of Pericallis (Asteraceae): a total evidence approach reappraising the double origin of woodiness*. – *Taxon* 52: 533–546.
- Wildpret de la Torre, W. 1973. *Fallecimiento de E. S. Sventenius*. – *Vieraea* 3: 1–3.
- Zázvorka, J. & Sedivy, V. 1993. *Jména kaktusu A. V. Frič*. – *Aztekia* 1991, 14: 1–97.

ABSTRACT

Swenson, U., Martinsson, K. & Eiderbrant, K. 2007. Eric Ragnar Sventenius – arbetarsonen som blev trädgårdsdirektör på Gran Canaria. [Eric Ragnar Sventenius – from Småland to Gran Canaria.] – *Svensk Bot. Tidskr.* 101: 247–266. Uppsala. ISSN 0039-646X.

The botanist Eric Ragnar Sventenius (1910–1973), born as Erik Svensson, is unknown in Sweden but famous on Gran Canaria. Here, he founded the botanical garden *Jardín Canario* in 1952.

Erik grew up in the small village of Skirö in Småland. Already as a child he showed an interest in gardening, and when he was 20 he left Sweden for studies and work abroad. His alleged studies and work in Erfurt, Lugano and Prague cannot be confirmed.

In 1934, he and other botanists were called by Karl Faust to meet in Blanes on the coast of *Costa Brava* in Spain to plan the newly established botanical garden there, *Jardí Botànic Marimurtra*. Erik was offered the directorship of this garden in 1935, a position he held until Faust fired him in September 1940.

Poor, homeless and with Europe at war, he could not risk return to Sweden but instead withdrew to the monastery Montserrat near Barcelona. Here he studied Latin, became good friends with the monk Adeodato F. Marcet, and organized the monastery herbarium and garden.

In 1942, he changed his name from Erik Svensson to Eric Sventenius and in 1943 he was offered a botanist's position at the *Jardín de Aclimatación de la Orotava* on Tenerife. His main duty here was to explore the flora of the Canary Islands, which he studied to his final days.

All in all, he published 23 papers in which he described two genera (*Dendriopoterium* and *Marcetella*) and some one hundred names, including infraspecific taxa and hybrids. Approximately 60 of these are still accepted as species, although several have been transferred to other genera. He is honoured by having had the composite genus *Sventenia* and ten species in various plant families named after him.

Sventenius was a self-taught scientist skilled as a botanist, artist and linguist with a passion to protect the fragile flora of the Canary Islands, but also a mysterious man full of secrets. He had a long relationship with Lotti Kercher, a German woman whom he was supposed to marry. Tragically however, Sventenius was killed in a car accident in front of his garden in Gran Canaria on the 23 June 1973.

Ulf Swenson är verksam vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Han forskar i systematik, fylogeni och biogeografi inom familjerna Sapotaceae och Asteraceae. Ulf har ett brett botaniskt intresse, inte minst för den makaronesiska flor-

ran dit han lett flera fältkursationer.

Adress: Naturhistoriska riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm

E-post: ulf.swenson@nrm.se

Karin Martinsson är trädgårdsintendent vid Linnéminnena och botaniska trädgården vid Uppsala universitet. Vid sidan om forskar Karin om krukväxtkultur och trädgårdshistoria, bland annat botaniska trädgår-

dens historia.

Adress: Linnéminnena och botaniska trädgården, Villavägen 8, 752 36 Uppsala

E-post: karin.martinsson@botan.uu.se

Karleric Eiderbrant är född och uppvuxen i Skirö socken dit han återvänt efter sin pensionering. Han är lärare till yrket och har en lång karriär bakom sig som rektor i Jönköpings kommun. Genom sitt

intresse för bygdens historia fastnade Karleric för en liten notis om Sventenius i en hembygdsbok, vilket bland annat förde honom till Gran Canaria och Jardín Botánico.

Adress: Millebo 2 Skirö, 570 16 Kvillefors

E-post: karleric.eiderbrant@spray.se

Appendix

Publikationer av Eric Ragnar Sventenius.

Publications by Eric Ragnar Sventenius.

- Sventenius, E. R. 1946. Notas sobre la flora de Las Cañadas de Tenerife. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 15: 149–171.
- Sventenius, E. R. 1946. Contribución al conocimiento de la flora Canaria. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 15: 175–194.
- Sventenius, E. R. 1948. Estudio taxonómico del género *Bencomia*. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 18 (95): 1–20.
- Sventenius, E. R. 1948. Plantas nuevas o poco conocidas de Tenerife I. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 18 (96): 1–19.
- Sventenius, E. R. 1949. Plantas nuevas o poco conocidas de Tenerife II. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 20: 197–209.
- Sventenius, E. R. 1950. *Specilegium Canariense I*. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 22: 1–8.
- Sventenius, E. R. 1950. *Specilegium Canariense II*. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 23: 9–14.
- Sventenius, E. R. 1950. Breve paseo entre plantas canarias. – Revista Financiera 19: 116–124.
- Sventenius, E. R. 1954. *Specilegium Canariense III*. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 28: 15–28.
- Sventenius, E. R. 1954. *Specilegium Canariense IV*. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 30: 29–42.
- Sventenius, E. R. 1954. Revisión del *Convolvulus benehoavensis* Bolle. – Bol. Inst. Nac. Invest. Agron. 30: 83–94.
- Sventenius, E. R. 1958. Aspectos fitológicos de la Digital Canaria (*Isoplexis*). – Symposia Digitales Canarias. Instituto Fisiología Patología Regionales de Tenerife, sid. 11–18.
- Sventenius, E. R. 1960. Las Centaureas de la sección *Cheirolophus* en las Islas Macaronésicas. – Anuario de Estudios Atlánticos 6: 219–236.
- Sventenius, E. R. 1960. Additamentum ad Floram Canariensem. – Agronomiarum Investigationem Nationale Hispanicum Institutum. Alameda, Madrid.
- Sventenius, E. R. 1965. Descripción de la *Crambe arborea* Webb var. *indivisa* Svent. var. nov. y *Scrophularia glabrata* Ait. var. *biserrata* Svent. var. nov. – Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae 1965, Orotava, Tenerife, sid. 32.
- Sventenius, E. R. 1968. El género *Sideritis* L. en la flora Macaronésica. – Collect. Bot. (Barcelona) 7: 1121–1158.
- Sventenius, E. R. 1969. Plantae Macaronesienses novae vel minus cognitatae. – Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae 1968, Orotava, Tenerife, sid. 43–60.
- Sventenius, E. R. 1970. Plantae Macaronesienses novae vel minus cognitatae II. – Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae 1969, Orotava, Tenerife, sid. 41–43.
- Benl, von G. & Sventenius, E. R. 1970. Beiträge zur Kenntnis der Pteridophyten-vegetation und Flora in der Kanarischen Westprovinz (Tenerife, La Palma, Gomera, Hierro). – Nova Hedwigia 20: 413–462.
- Sventenius, E. R. 1971. Semina ac sporae plantarum spontaneorum vel subspontaneorum quae in Insulis Gorgoneaensibus. – Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae 1970, Orotava, Tenerife, sid. 35–39.
- Sventenius, E. R. 1971. Plantae Macaronesienses novae vel minus cognitatae III. – Index Seminum Hortus Acclimatationis Plantarum Arautapae 1970, Orotava, Tenerife, sid. 41–42.
- Sventenius, E. R. & Bramwell, D. 1971. *Heywoodiella* genus novum. – Acta Phytotax. Barcinon. 7: 1–8.
- Kunkel, G. & Sventenius, E. R. 1972. Los Tiles de Moya: enumeración florística y datos sobre el futuro Parque Natural. – Cuadernos de Botánica Canaria 14: 71–89.

Arter och släkte uppkallade efter Eric Sventenius.

Species and genus named after Eric Sventenius.

Art	Familj	År	Utbredning
<i>Argyranthemum sventenii</i> Humphries & A. Aldridge	Asteraceae	1976	Hierro
<i>Cerastium sventenii</i> Jalas	Caryophyllaceae	1966	Hierro, Teneriffa
<i>Cheirolophus sventenii</i> (A. Santos) G. Kunkel	Asteraceae	1975	La Palma
<i>Crambe sventenii</i> Pettersson ex Bramwell & Sunding	Brassicaceae	1973	Fuerteventura
<i>Echium sventenii</i> Bramwell	Boraginaceae	1972	Teneriffa
<i>Eritrichium sventenii</i> Sunding	Boraginaceae	1978	Afrika, Fuerteventura
<i>Euphorbia sventenii</i> Marcet	Euphorbiaceae	1945	Asien, Europa
<i>Limonium sventenii</i> A. Santos & M. Fernández	Plumbaginaceae	1983	Gran Canaria
<i>Sideritis sventenii</i> (G. Kunkel) Mendoza-Pleuer	Lamiaceae	1973	Gran Canaria
<i>Sonchus sventenii</i> U. Reifenb. & A. Reifenb.	Asteraceae	1996	Gran Canaria, Teneriffa
<i>Sventenia bupleuroides</i> Font Quer	Asteraceae	1949	Gran Canaria

Namn utom varieteter och hybrider publicerade av Eric Sventenius, eventuell ändrad placering efter Schönfelder & Schönfelder (1997) eller Bramwell & Bramwell (2001), utbredning samt rödlistning (Gómez Campo 1996). En asterisk (*) indikerar om arten är en lokaldem med mycket snäv utbredning. Names except varieties and hybrids published by Eric Sventenius, possible changed classification after Schönfelder & Schönfelder (1997) or Bramwell & Bramwell (2001), distribution, and red-list status. Asterisks (*) indicate local endemics.

	Ändrad placering Re-classification	Utbredning Distribution	Rödlistning Red-list status
Asclepiadaceae			
<i>Ceropegia ceratophora</i>		Gomera*	Starkt hotad
<i>Ceropegia chrysantha</i>		Teneriffa*	Ej hotad
<i>Ceropegia hians</i>		La Palma	Ej hotad
<i>Ceropegia krainzi</i>		Gomera	Sårbar
Asparagaceae			
<i>Asparagus fallax</i>		Teneriffa*	Starkt hotad
<i>Asparagus nesioties</i>		Fuerteventura, Lanzarote	Ej hotad
<i>Asparagus plocamoides</i>		Kanarie-endem	Ej hotad
Asteraceae			
<i>Carlina falcata</i>		La Palma	Ej hotad
<i>Centaurea arbutifolia</i>	<i>Cheirolophus</i>	Gran Canaria*	Missgynnad
<i>Centaurea ghomerytha</i>	<i>Cheirolophus</i>	Gomera*	Starkt hotad
<i>Centaurea junoniana</i>	<i>Cheirolophus</i>	La Palma*	Starkt hotad
<i>Centaurea satarataensis</i>	<i>Cheirolophus</i>	Gomera*	Starkt hotad
<i>Centaurea satarataensis</i> ssp. <i>dariasii</i>	<i>Cheirolophus dariasii</i> (Svent.) Bramwell	Gomera*	Starkt hotad
<i>Centaurea tagananensis</i>	<i>Cheirolophus</i>	Teneriffa*	Starkt hotad
<i>Chrysanthemum callichrysum</i>	<i>Argyranthemum</i>	Gomera	Sårbar
<i>Chrysanthemum escarrei</i>	<i>Argyranthemum</i>	Gran Canaria	Sårbar
<i>Chrysanthemum winteri</i>	<i>Argyranthemum</i>	Fuerteventura*	Sårbar
<i>Onopordon nogalesii</i>		Fuerteventura*	Starkt hotad
<i>Prenanthes pendula</i> ssp. <i>flaccida</i>	<i>Prenanthes pendula</i> Sch. Bip.	Gran Canaria	Ej hotad
<i>Senecio hadrosomus</i>	<i>Pericallis</i>	Gomera*	Starkt hotad
<i>Sonchus capillaris</i>		Teneriffa	Ej hotad
<i>Sonchus filifolius</i> , nom. illegit.	<i>Sonchus filifolius</i> N. Kilian & Greuter	Gomera	Missgynnad
<i>Sonchus gonzalezpadroni</i> , nom. illegit.	<i>Sonchus gomerensis</i> Boulos	Gomera	Ej hotad
<i>Sonchus imbricatus</i>	<i>Sonchus bourgeaui</i> Sch. Bip.	Kanarieöarna, Marocko	Ej hotad
<i>Sonchus ortunoii</i>	<i>Sonchus hierrensis</i> (Pit.) Boulos	Gomera, Hierro, La Palma	Ej hotad
<i>Sonchus tectifolius</i>		Teneriffa*	Sårbar
<i>Sonchus tuberifer</i>		Teneriffa*	Missgynnad
<i>Tolpis crassiuscula</i>		Teneriffa*	Sårbar
Boraginaceae			
<i>Echium acanthocarpum</i>		Gomera	Sårbar
<i>Echium handiense</i>		Fuerteventura*	Sårbar
<i>Echium triste</i>		Gomera, Gran Canaria, Teneriffa	Ej hotad
Brassicaceae			
<i>Crambe scoparia</i>		Gran Canaria*	Missgynnad
<i>Descurainia artemisioides</i>		Gran Canaria*	Missgynnad
<i>Descurainia gilva</i>		Palma	Missgynnad
<i>Descurainia gonzalezi</i>		Teneriffa*	Ej hotad
<i>Parolinia intermedia</i>		Teneriffa*	Sårbar
<i>Parolinia schizogynoides</i>		Gomera*	Sårbar
Caryophyllaceae			
<i>Silene italica</i> var. <i>pogonocalyx</i>	<i>Silene pogonocalyx</i> (Svent.) Bramwell	La Palma	Ej hotad

Cistaceae*Helianthemum bystropogophyllum**Helianthemum thymiphyllum*Gran Canaria* Starkt hotad
Fuerteventura, Lanzarote Sårbar**Colchicaceae***Androcymbium psammophilum*

Fuerteventura, Lanzarote Sårbar

Convolvulaceae*Convolvulus lopezcasii*

Lanzarote* Starkt hotad

Crassulaceae*Aeonium longithyrsum**Aeonium palmense* Webb

Hierro Ej hotad

Aeonium rubrolineatum

La Palma* Sårbar

*Aeonium vestitum**Aeonium holochrysum* Webb

Kanarieöarna Ej hotad

Monanthes adenoscepes

Teneriffa* Starkt hotad

Monanthes amydras

Gomera Ej hotad

*Monanthes dasyphylla**Monanthes minima* (Bolle) D. H. Christ

Teneriffa* Sårbar

Monanthes niphophila

Teneriffa* Starkt hotad

Dipsacaceae*Pterocephalus porphyranthus*

La Palma* Sårbar

Euphorbiaceae*Euphorbia anachoreta*

Salvagens ?

Euphorbia bravoana

Gomera* Sårbar

Euphorbia lambi

Gomera* Sårbar

Globulariaceae*Globularia sarcophylla*

Gran Canaria* Starkt hotad

Lamiaceae*Micromeria pineolens**Satureja pineolens* (Svent.) R. H. Willemse

Gran Canaria* Starkt hotad

Sideritis cystosiphon

Teneriffa* Starkt hotad

Sideritis nutans

Gomera* Sårbar

Lauraceae*Apollonias ceballosi**A. barbujana* ssp. *ceballosi* (Svent.) G. Kunkel

Gomera* Sårbar

Fabaceae*Cytisus osyroides**Teline osyroides* (Svent.) Gibbs & Dingwall

Teneriffa Missgynnad

Plantaginaceae*Plantago asphodeloides*

Gran Canaria, Teneriffa

Plantago famarae

Lanzarote* Sårbar

Plumbaginaceae*Limonium dendroides*

Gomera* Starkt hotad

*Statice rediviva**Limonium*

Gomera* Starkt hotad

*Statice rumicifolia**Limonium preauxii* (Webb & Berth.)

Gran Canaria* Sårbar

Statice spectabilis

Kuntze

Limonium spectabile (Svent.) G. Kunkel & Sunding

Teneriffa* Starkt hotad

Rosaceae*Bencomia brachystachya*

Gomera* Starkt hotad

Bencomia exstipulata

La Palma, Teneriffa Starkt hotad

Bencomia sphaerocarpa

Hierro Starkt hotad

Dendriopoterium menendezii

Gran Canaria* Sårbar

Santalaceae*Thesium psilotocladum**Kunkeliella psilotoclada* (Svent.) W. T. Stearn

Teneriffa* Starkt hotad

Scrophulariaceae*Isoplexis calcantha*

Gran Canaria* Starkt hotad